

Науковий вісник Львівського національного університету
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького.
Серія: Сільськогосподарські науки

Scientific Messenger of Lviv National University
of Veterinary Medicine and Biotechnologies.
Series: Agricultural sciences

ISSN 2519–2698 print
ISSN 2707-5834 online

doi: 10.32718/nvlvet-a10103
<https://nvlvet.com.ua/index.php/agriculture>

UDS 636.74

Nutritional aspects of the organization of standard nutrition for dogs

I. Y. Semchuk[✉], O. S. Naumyk, Yu. M. Lunyk

Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies, Lviv, Ukraine

Article info

Received 05.06.2024
Received in revised form
08.07.2024
Accepted 09.07.2024

Stepan Gzhytskyi National
University of Veterinary
Medicine and Biotechnologies,
Pekarska Str., 50, Lviv,
79010, Ukraine.
Tel.: +38-098-430-40-42
E-mail: semchuk.iryana@gmail.com

Semchuk, I. Y., Naumyk, O. S., & Lunyk, Yu. M. (2024). Nutritional aspects of the organization of standard nutrition for dogs. Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Agricultural sciences, 26(101), 18–24. doi: 10.32718/nvlvet-a10103

Currently, dog breeding is gaining more and more importance in various branches of the national economy. There is a growing need for the development of agricultural, service, decorative, sports and special dog breeding, as these animals are indispensable human helpers. The German Shepherd has been the most popular breed in Europe for many years. Nutrition is probably one of the main factors affecting a dog's health and general well-being. Its growth, development, mood and mobility depend directly on what food we feed our pet. In today's conditions, the issues of feeding, maintenance, upbringing, training, prevention of infectious diseases were and are quite relevant in the field of dog breeding. There is a very large number of especially foreign scientists who conduct research in this field of science. In Ukraine, scientists, in our opinion, pay little attention to the study and improvement of dog feeding techniques and rations in various directions of their use. The intensity of growth and development of the young, and the health of the dog mainly depends not only on maintenance and care, but also on correct and balanced feeding. Therefore, it is extremely necessary to have a full-fledged feeding, which involves ensuring the ratio of energy, nutrients and biologically active substances: proteins, fats, carbohydrates, vitamins, and minerals. The following principles of correct and reasonable feeding of dogs can be distinguished: ensuring the needs of animal organisms with the required volume and energy of fodder; and all nutrients; good palatability of fodder, technique and mode of feeding; the availability of nutrients for digestion and the chemical composition of feed and its safety. The principles of dog feeding and nutrition continue to develop intensively. One of the examples of how far scientists have advanced in this matter can be dogs, which half a century ago veterinarians considered purely carnivores. These dogs came to the clinics sick, thin, weak, with a metabolic disorder, which was a direct result of eating an all-meat diet. Most at that time thought that since dogs are carnivores, a meat diet and feeding should be the best for them. But in reality, dogs are omnivores. And so now we all know that feeding them rations consisting of 100 % meat for a long time can lead to irreparable consequences. In this article, we will try to consider different types and methods of feeding dogs, we will study the peculiarities of digestion of food in the gastrointestinal tract, which can help in the future to make the right choice of products or feed. Let's try to find out what is better to feed and what absolutely cannot be given to a pet, as well as what to do if he develops an eating disorder. Thus, we will make a detailed description of animal feeding in various cases, and help you form your own opinion on this issue in order to do everything correctly and not harm your pet.

Key words: feeding technique, diet, dogs, maintenance, meat, cereals, fish, vitamin supplements.

Нутріціологічні аспекти організації нормованого живлення собак

I. Я. Семчук[✉], О. С. Наумюк, Ю. М. Луник

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького, м. Львів, Україна

В умовах сьогодення питання годівлі, утримання, виховання, дресури, профілактики інфекційних хвороб були й є досить актуальними в галузі собаківництва. Дуже велика кількість особливо зарубіжних учених, які займаються проведеннями досліджень у

даній галузі науки. В Україні науковці на нашу думку децю мало приділяють уваги з вивчення та покращення техніки та раціонів годівлі собак у різних напрямках їх використання. Інтенсивність росту й розвитку молодняку, та стан здоров'я собаки в основному залежить не тільки від утримання та догляду, а й правильної і збалансованої годівлі. Тому вкрай необхідна повноцінна годівля, яка передбачає забезпечення співвідношення енергії, поживних і біологічно активних речовин: білків, жирів, вуглеводів, вітамінів, мінеральних речовин. Можна виділити такі принципи правильного та обґрунтованого живлення собак: забезпечення потреби організмів тварин необхідними за об'ємом та енергією кормами; та всіма поживними речовинами; хороші смакові якості кормів, техніка й режим годівлі; доступність поживних речовин для перетравлення та хімічний склад корму і його безпечність. Принципи годівлі та живлення собак продовжують інтенсивно розвиватись. Одним із прикладів того, наскільки далеко вчені просунулися у цьому питанні, можуть бути собаки, яких пів століття тому ветеринари вважали суто м'ясоїдами. Ці собаки надходили до клінік, хворими худими, слабкими, з порушенням обміну речовин, що було прямим результатом вживання суто м'ясних раціонів. Більшість у той час думали, що оскільки собаки є м'ясоїдними то м'ясна дієта і годівля повинна бути для них найкращою. Але насправді собаки є всеїдними тваринами. І тому тепер ми усі знаємо, що згодувати їм раціони які складаються із 100% м'яса протягом тривалого часу, може призвести до непоправних наслідків. У цій статті ми спробуємо розглянути різні види та способи живлення собак, вивчимо особливості перетравлення їжі у шлунково-кишковому тракті, які можуть допомогти в майбутньому робити правильний вибір продуктів чи ж кормів. Спробуємо дізнатися, чим краще годувати і що категорично не можна давати вихованцю, а також що робити, якщо у нього з'явиться харчовий розлад. Таким чином, ми зробимо детальний опис годівлі тварин у різних випадках, і допоможемо сформуванню власну думку з цього питання, щоби робити все правильно і не зашкодити улюбленцеві.

Ключові слова: техніка годівлі, раціон, собаки, утримання, м'ясо, крупа, риба, вітамінні добавки.

Вступ

В даний час собаківництво набуває все більшого значення в різних галузях народного господарства. Зростає потреба у розвитку сільськогосподарського, службового, декоративного, спортивного та спеціального собаківництва, оскільки ці тварини є незамінними помічниками людини (Hunchak et al., 2020; Guttyj et al., 2021).

Німецька вівчарка багато років є найпопулярнішою породою в Європі (Said et al., 2020).

Щоб собака була здоровою, її раціон повинен бути регулярним й збалансованим, а їжа має бути насичена необхідними вітамінами та мікроелементами. Раціон німецької вівчарки залежить від віку тварини, пори року, клімату та низки інших факторів. Раціон повинен складатися з різних продуктів, бути смачним для собак й обов'язково включати їжу тваринного походження. Собака привчається до правильної годівлі з першого дня праці з кінологом. Правильна годівля – це не тільки правильне співвідношення та кількість і якість кормів, а й частота годівлі (Serkhovets et al., 2020).

Сьогодні годівля молодих службових собак відіграє важливу роль, особливо в ситуації, коли кінологи потребують професійних навичок роботи з собаками під час бойових дій. Тому збалансована годівля за всіма показниками поживності сприяє підвищенню ефективності службових обов'язків собак (Mylostyvyi et al., 2022).

У роботі проаналізовано вплив годівлі собак породи німецька вівчарка з використанням натуральних кормів, а також їхнє здоров'я та працездатність піддослідних службових собак в умовах Кінологічного навчального центру Державної прикордонної служби України, що у м. Великі Мости Львівської області. При органолептичній оцінці кормів та побічних продуктів в умовах Кінологічного навчального центру Державної прикордонної служби України варто зазначити, що вони є якісними та загалом придатні для споживання тваринами. Прийнятий у КНЦ ДПСУ раціон годівлі службових собак загалом відповідає потребам молодняку німецьких вівчарок та забезпечує достатній рівень енергії, білків, вітамінів та міне-

ральних речовин для нормального росту, розвитку та службових навантажень собак. Їхня жива маса збільшилася на 4 кг, висота в загривку на 3 см. Тварини дослідної групи, які отримували дослідний раціон, збільшили живу масу на 5 кг, а висоту в загривку на 4 см, що свідчить про те, що пропонується годівля собак з використанням натуральних є найкращою годівлею для здоров'я тварин та їх продуктивних якостей, прийнятною у Кінологічному навчальному центрі Державної прикордонної служби України.

Мета дослідження

Метою було вивчити сучасний стан проблеми годівлі та утримання німецьких вівчарок, знайти вирішення основних проблемних аспектів підвищення продуктивності та поліпшення якості методів годівлі. А тому в нашій роботі основну увагу було зосереджено на особливостях годівлі німецьких вівчарок різного віку, зокрема з використанням натуральних кормів. Об'єкт дослідження – чистопородний молодняк німецьких вівчарок.

Результати та їх обговорення

Організувати правильну годівлю собак можна, лише регламентуючи кількість та якість їжі залежно від їхніх фізіологічних потреб, тобто застосовуючи науково обґрунтовані норми годівлі. Годівля собак, як і тварин інших видів (савців, птахів), має бути повноцінною, збалансованою та раціональною. Як недостатня, так і надмірна годівля однаково шкідлива для організму тварини. Протягом життя вони повинні систематично отримувати певну кількість білків, жирів, вуглеводів, мінеральних речовин, вітамінів та інших біологічно активних речовин (Bohdanova, 2000; Stybel et al., 2021; Varkholiak et al., 2021; Pivtorak et al., 2023).

Білки, жири та вуглеводи необхідні тваринам насамперед для забезпечення росту, репродуктивної функції та вироблення енергії, що визначає загальний рівень годівлі. У тварин цього виду енергія витрачається на функціонування внутрішніх органів, підтримання постійної температури тіла, м'язового тону, су-

рух та роботу м'язів, обмін речовин й т. ін., 1-й тиждень після народження – 820 ккДж; 1–2 тижні – 920; 3 – 4 тижні – 1025; 1 – 2,5 місяця – 1010; 2,5 – 3,5 місяця – 840; 4,5 – 5 місяців – 590; 5 – 7,5 місяця – 540; 7,5 – 13 місяців – 420кДж. Варто зазначити, що іноді енергетичні потреби виражаються не в кілоджоулях (кДж), а в кілокалоріях (ккал). Вважають, що 1 ккал дорівнює 4,19 кДж (раніше наведені величини енергії, виражені в кілоджоулях, можна перевести в кілокало-

рії, розділивши їх на коефіцієнт 4,19) (Haiduk, 2017; Sloboda et al., 2023).

Енергетичні потреби собаки визначаються не лише її вагою та віком. Вони також змінюються залежно від температури та вологості повітря, стану шерстяного покриву, статі, конституції, інтенсивності м'язової роботи та фізіологічного стану суки (вагітність, лактація).

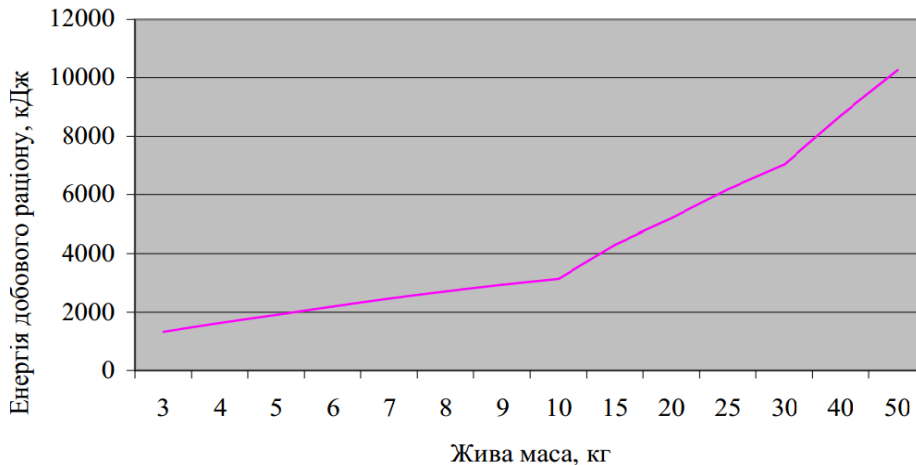

Рис. 1. Добові енергетичні потреби дорослих собак залежно від їхньої живої маси (підтримуюча годівля)

Чим масивніша особина, тим менше енергії вона витрачає на 1 кг живої маси. Варто зазначити, що влітку добова енергетична потреба знижується, а взимку збільшується приблизно на 15 %. Самці характеризуються вищими енерговитратами, ніж самки, а молодняк більше, ніж дорослі тварини.

Не менше ніж третина загальної потреби собаки в білку повинні забезпечуватись кормами тваринного походження. У стані статевого спокою та при правильному доборі білкових кормів з достатнім вмістом у раціоні незамінних амінокислот потреба у білках може бути забезпечена лише кормами рослинного походження. Для собак виняткове значення має біологічна повноцінність споживаного білка, тобто наявність незамінних амінокислот (лізину, метіоніну, триптофану, аргініну, валіну, гістидину, фенілаланіну, лейцину, ізолейцину та треоніну). Потреба в амінокислотах у дорослих собак (на добу) становить на 1 кг живої маси, мг: лізин – 60, метіонін – 70, триптофан – 15, аргінін – 70, валін – 85, гістидин – 60, фенілаланін – 110, ізолейцин – 80 і треонін – 55. Зазначена потреба у молодняку в 2–3 рази вища. Найбільш багаті на зазначені амінокислоти корми тваринного походження: м'ясо, м'ясо-кісткове борошно, молоко та продукти його переробки, яйця, субпродукти.

Найбільшу частку (за енергетичною цінністю) у раціонах собак мають становити вуглеводи (цукор, крохмаль, клітковина). Вони є основним джерелом енергії, забезпечуючи 70 % від загальної калорійності раціону. Цукор та крохмаль у травному тракті собак розщеплюються до глюкози, яка витрачається в основному на енергетичні потреби. При надмірному вуглеводному харчуванні глюкоза перетворюється на жир, який запасється в організмі (Semchuk & Naumyk, 2023).

Дуже важливим компонентом раціону собак є клітковина (вуглевод, що важко перетравлюється й засвоюється), яка стимулює перистальтику кишечника та необхідна для формування калу. Недолік клітковини в раціоні викликає дискінезію кишківника, особливо у дорослих тварин. Клітковина позитивно впливає на моторику жовчовивідних шляхів та виведення холестерину з організму (Schmidt & Koch, 2000; Demchuk et al., 2005). Приблизна добова потреба собак у вуглеводах становить: для дорослих собак – 10 г, у тому числі 1 г клітковини; для молодняку – 15,8 г, у тому числі 1,5 г клітковини на 1 кг живої маси. Нестача цукру та крохмалю в раціоні призводить до втрати ваги, а надлишок – до ожиріння тварин. Чим менше в раціоні жирів, тим більше в ньому має бути вуглеводів. Влітку вуглеводи можуть частково замінювати жири. Годівля лише вуглеводами протягом 30–40 днів може призвести до їхньої загибелі (Tsvihun et al., 2020; Sloboda et al., 2023). Значення жирів у годівлі собак визначається наявністю та вмістом незамінних жирних кислот та їх високою калорійністю. Жири в організмі собак виконують структурну, енергетичну, захисну та терморегуляторну функцію. Вони також потрібні для нормальної роботи травних залоз. Добова потреба у жирах для дорослих собак становить 1,3 г, для молодняку – 2,6 г на 1 кг живої маси. При нестачі жирів у раціоні у тварин затримується зростання, порушуються репродуктивні функції, розвиваються гіповітамінози, ознаками яких є шкірні захворювання – дерматити, депігментація вовни й т. д. Надлишок жирів у раціоні також шкідливий. Доречно зазначити, що однією з ознак достатньої кількості жирів у раціоні є гладка та блискуча шерсть у тварин. Для собак найбільш цінними вважаються жири з кормів, багатих на жиророзчинні вітаміни (печінка, мо-

локо, риба) (Schmidt & Koch, 2000; Semchuk & Naumyk, 2023). Крім вмісту білків, жирів та вуглеводів, у раціонах собак слід контролювати вміст вітамінів, необхідних для підтримки здоров'я та забезпечення функціонування всіх органів та систем організму. Нестача вітамінів викликає у тварин захворювання – гіпо- та авітамінози.

Рецепт раціону для дорослих собак містить інформацію для здорового собаки вагою 30 кг із потребою в їжі 3 % від ваги тіла та співвідношенням м'яса й овочів 80:20. Денна кількість їжі складає 900 г.

- 360 г яловичини
- 144 г яловичого рубця
- 108 г яловичої печінки
- 108 г яловичих кісток
- 180 г фруктово-овочевої суміші

Рецепт раціону для цуценят містить інформацію для здорового цуценяти вагою 4 кг із потребою в їжі 7 % від ваги тіла та співвідношенням м'яса й овочів 70:30. Денна кількість їжі складає 280 г.

- 98 г конини
- 39,2 г баранячого рубця
- 29,4 г баранячої печінки
- 29,4 г телячих шматків
- 84 г фруктово-овочевої суміші

Як правильно приготувати BARF. Ви можете правильно годувати собак, якщо даватимете їм 70–80 % тваринної їжі та 20–30 % рослинної. Вміст жиру в раціоні має становити 10 % (Semchuk, 2023).

Правильна кількість їжі для собаки на день становить 2–3 % від її ваги. Ця інформація призначена для здорових собак. Правильна кількість їжі для цуценят становить 6–8 %, а для молодих собак – 5–7 % на день. Літнім тваринам потрібно 2 % їжі на день.

Корм для собак повинен складатися в основному з м'язового м'яса, субпродуктів, рубця та кісток. Крім того, до корму для домашніх тварин слід додавати фрукти та овочі, а також харчові добавки за необхід-

ності. Кожен власник собаки може вирішити сам, чи годувати свого собаку 2 чи 3 рази на день, оскільки обидва варіанти корисні для здоров'я собаки (Tsvihun et al., 2020).

Використовуючи вагу, вік, стан здоров'я та розмір вашого собаки, ви можете розрахувати добову потребу вашого вихованця в поживних речовинах і калоріях, щоб знати, скільки їжі потрібно вашому собаці на день. Потім ви розподіляєте ці потреби на 2–3 прийоми їжі на день.

Таблиця 1
Витрата кормів для службових собак (у середньому)

Назва корму	Кількість, г
Тваринного походження:	
м'ясо 2 категорії (яловичина, конина)	410
субпродукти	495
молоко, сироватка	355
жир тваринний	22
жир риб'ячий	18
Рослинного походження:	
крупа ячмінна	510
крупа вівсяна	490
пшоно	505
морква, картопля, буряк, зелень	155–255
риба морська	355
Мінеральні добавки:	
кісткове борошно	22
сіль кухонна	25
Вітамінні препарати:	
тетравіт	1 млн на 10 кг ж. маси
катозал	1 млн на 10 кг ж. маси

У табл. 1 наведено корми та добові норми споживання, що становлять основу раціону службових собак в умовах навчальної кінологічної лабораторії.

Таблиця 2

Добова потреба в енергії, білках, жирах та вуглеводах у службових собак

Маса тіла, кг	Енергія, МДж	Білок, г	Жир, г	Легкозасвоювані вуглеводи, г	Клітковина, г
25	6765	135,1	30,2	141,7	17
30	8035	168,9	37,6	302,3	19
35	9168	180,3	45,3	300,4	23
45	11344	270,4	59,9	483,7	33
55	13326	338,6	75,7	604,8	42
65	14825	405,5	90,3	725,5	47
70	16385	472,2	104,3	846,8	57

Примітка: потреба в енергії у самки масою 30 кг становить: у першу половину вагітності – 9155 кДж, у другу – 11968, у перші 2 тижні лактації – 17599, на третьому–п'ятому тижні – 24635 кДж; при масі 40 кг відповідно 11 335; 14818; 21795 та 30510 кДж

Собакам згодовували звичайні сухі корми класу Josera, зокрема Josi Dog, який належить до преміум-класу. Це досить якісні корми. Ціна 1 кг корму складає 131 грн, упаковка 15 кг коштує 1875 грн. Але в них високий вміст білка, що своєю чергою може призвести до захворювань сечостатевої системи та нирок. Такі корми часто містять барвники та підсолоджувачі, які можуть викликати алергічні реакції та запори у

собак. Через використання в таких кормах синтетичних підсилювачів смаку та ароматизаторів наші вихованці їдять такі корми з більшим задоволенням, ніж якісніші. До раціону натурального другої дослідної групи входили такі корми: яловичина 2 категорії, легені, голови риб, пшенична крупа, овочі: буряк, морква, картопля. Як добавки для збалансування раціону в раціон вводили кухонну сіль, тваринний жир,

кісткове борошно. При аналізі раціону слід зазначити, що він містить достатню кількість обмінної енергії,

білка, жиру, кальцію, фосфору, вітамінів. Аналізований раціон показав, що є дефіцит клітковини.

Таблиця 3

Норми годівлі штатних тварин військових частин, установ, закладів та організацій Збройних Сил, інших військових формувань, органів внутрішніх справ та установ кримінально-виконавчої системи (Наказ № 205 від 05.11.2003 р.)

Найменування продуктів	Племінні	Розшуківі	Спеціальні вартіві	Цуценята до 4-місячного віку
Крупа вівсяна	425	455	410	35–205
Пшоно	235	210	205	25–105
М'ясо II гатунку	710	610	510	25–310
Субпродукти II гатунку	1755	1510	1255	45–85
Молоко	–	–	–	155–810
Яйця курячі (шт.)	–	–	–	1
Жир тваринний	22	25	20	15
Картопля	210	205	215	75
Буряк ст.	25	25	25	15
Морква	20	22	24	18
Сіль	16	17	18	15
Риб'ячий жир	35	35	35	7–25
М'ясо-кісткове борошно	15	16	17	–
Крейда	4	4	5	1–3
Глюконат або гліцерофосфат кальцію	4 таб. 2 р. на день	4 таб. 2 р. на день	4 таб. 2 р. на день	2–4 таб. 2 р. на день

Вітамінна підтримка в осінньо-зимовий період: 1. Ундевіт: дорослим – 2 таблетки, щенятам – 1,0–1,5 таблетки 1 раз на день. 2. Вітамін D в маслі: дорослим – собакам 9 крапель, цуценятам – 1–5 крапель 1 раз на день.

Цей дослідний раціон для службових собак відповідає потребам молодих німецьких вівчарок та забезпечує достатній рівень енергії, білка та вітамінів для нормального росту й розвитку собак.

В умовах Кінологічного навчального центру Державної прикордонної служби України, що у м. Великі Мости, годівлю молодих службових собак здійснюють двічі на день: вранці та ввечері, за 1,5–2 години до роботи та через 1–1,5 години після її закінчення. Час

годування залежить від порядку дня. Якщо вівчарка працює у першій половині дня, її годують одразу після повернення з тренування, друга годівля – увечері.

Варто зазначити, що готову їжу собакам дають лише у свіжому вигляді. Категорично забороняється залишати її до наступної годівлі, особливо влітку. Вона швидко псується, може викликати сильне отруєння або й смерть. Якщо їжа піддається тепловій обробці, її температура має бути близькою до температури тіла собаки. На кухні для приготування їжі встановлено 5 холодильників та 4 морозильники. Собакам видається якісна питна вода. В середньому у спеку молоді собаки можуть випивати близько двох-трьох літрів води на добу, взимку – удвічі менше.

Таблиця 4

Раціон годівлі піддослідного молодняка німецької вівчарки дослідної групи

Склад раціону	К-ть корму, г	Міститься в раціоні								
		енергія, кДж	білок, г	жир, г	легкоперетравні вуглеводи, г	клітковина, г	Са, г	Р, г	Віт. А, г	Віт. Д, г
Норма		6250	125	40,5	250	25	173	170	42,5	42
М'ясо яловичини 2 категорії	200	1204	40,2	14	–	–	20	32	15	3,0
Субпродукти 1 категорії	300	1155	46	10,5	8,0	–	10	35	9,8	3,3
Крупа пшенична	300	301	36	5,7	205	4,4	38	40	3,65	9,9
Картопля	50	173	1	0,1	10	1	5	2,6	–	–
Морква	100	135	1,4	0,15	7,5	1,1	20	23	5,2	–
Буряк столовий	100	201	1,8	–	10,0	0,8	19	13	–	–
Риб'ячі голови	150	250	8,5	2,5	5	–	20	37	3,1	1,9
Сіль кухонна	18	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Тваринний жир	13	40,0	0,03	13	–	–	2	1,1	5	20,0
Кісткове борошно	20	205	1,8	2,2	0,8	–	52	28	–	–
Всього міститься в раціоні, г	1310	6362	136,73	48,2	246,3	7,3	186	211,7	41,8	38,1
± до норми	–	+112	+11,73	+7,7	-3,7	-17,7	+13	+41,7	-0,75	-3,9

Щодо динаміки живої маси піддослідних собак, то результати наших досліджень ми показали у таблиці 5.

Для коректної оцінки росту та розвитку молодих німецьких вівчарок ми проаналізували їхню живу масу та висоту у загривку під час досліджень. Зміну маси та зростання молодих службових собак визначали шляхом зважування та проведення промірів тіла.

Таблиця 5

Ріст та розвиток піддослідного молодняку німецької вівчарки, n = 10

Група	Характер годівлі	Жива маса, кг		Зріст в загривку, см	
		на початку досліду	в кінці досліду	на початку досліду	в кінці досліду
1 – контрольна	ОР – сухий корм	23	28	51	54
2 – дослідна	ДР (натуральні корми)	23	29	51	55

Добрі результати у дресурі собак можна отримати лише за умов суворого дотримання усіх зоогігієнічних норм годівлі та утримання задовільного клінічно-го здоров'я тварини.

Висновки

Результати наших досліджень показали, що службові собаки КНЦ ПС України у Львівській області масово, тобто десь приблизно 56,25 % від загальної поголів'я знаходяться на годівлі сухими кормами. Але, на нашу думку та глибоке переконання, яке підтверджено дослідженнями, краще себе почували та були клінічно здоровими собаки при годівлі їх натуральними кормами.

Вартість сухого корму на 1 гол. в дослідний період склали 244,7 гривні в дослідній групі проти 224,0 грн в контрольній, що повністю компенсується користю для здоров'я собак дослідної групи.

Відомості про конфлікт інтересів

Автори стверджують про відсутність конфлікту інтересів.

References

Bohdanova, I. B. (2000). Kharchuvannia kishok i sobak. M.: TOV "Hamma Pres 2000" (in Ukrainian).

Buchkovska, V. I., & Yevstafiiyeva, Yu. M. (2020). Do istorii vykorystannia sobak u viiskovii spravi. Filosofsko-sotsiologichni ta psykholoho-pedahohichni problemy pidhotovky osobystosti do vykonannia zavdan v osoblyvykh umovakh: materialy naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Kyiv, 5 lystopada 2020 r. Kyiv: Natsionalnyi universytet oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho, 49–50 (in Ukrainian).

Burlaka, V. A., Horalskyi, L. P., & Zasiakin, D.A. (2013). Kinolohiia: utrymannia, hodivlia, dresyruvannia sobak : pidruchnyk. Zhytomyr : ZhNAEU (in Ukrainian).

Burlaka, V. A., Pavliuk, N. V., Stepanenko, V. M. (2004). Kinolohiia: utrymannia ta hodivlia sobak, navchalnyi posibnyk Zh.: Volyn. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/615/1/Kinologiya_utrymannya_ta_godivlya_sobak.pdf (in Ukrainian).

Стосовно собак, що перебували на фермерському раціоні, добре розвивалися, за час досліджень їхня жива маса збільшилася на 5 кг, а висота в загривку – на 3 та 4 см. Тварини з дослідної групи, які отримували експериментальний раціон, збільшили живу масу на 5 кг, а висоту в загривку – на 4 кг (табл. 5).

Demchuk, M. V., Rudenko, V. P., & Staiennyi, O. V. (2005). Zakhvoriuvanist sobak v umovakh plemynnykh rozplidnykiv. Naukovyi visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii veterynarnoi medytsyny imeni S. Z. Hzhyskoho, 7(3(26)), 28–32 (in Ukrainian).

Gutyj, B. V., Said, W. S., Kutsan, O. T., Kukhtyn, M. D., Kushnir, I. M., Makhorin, H., Kovalchuk, I. I., Yaremko, O. V., Magrelo, N. V., Sus, H. V., Vus, U. M., Sobolta, A. H., & Leskiv, Kh. Ya. (2021). Fenbenzyl and fenbendazole impact on the dog's liver protein synthesizing function during experimental infestation with the pathogen toxocariasis. *Ukrainian Journal of Ecology*, 11(3), 124–129. DOI: 10.15421/2021_152.

Haiduk, S. V. (2017). Osnovy dresyruvannia, hihiieny ta hodivli sluzhbovykh sobak: navchalnyi posibnyk. Kyiv (in Ukrainian).

Hill, R. C. (2004). Feeding Dogs for Agility. 8th Annual Dog Owners & Breeders Symposium. Courtesy of the AKC's Canine Health Foundation. University of Florida College of Veterinary Medicine.

Hunchak, V. M., Martynshyn, V. P., Gutyj, B. V., Hunchak, A. V., Stefanyshyn, O. M., & Parchenko, V. V. (2020). Impact of 1,2,4-thio-triazole derivative-based liniment on morphological and immunological blood parameters of dogs suffering from dermatomycoses. *Regulatory Mechanisms in Biosystems*, 11(2), 294–298. DOI: 10.15421/022044.

Mylostyvyi, R., Belozor, M., Skliarov, P., Lieshchova, M., & Gutyj B. (2022). Treatment of the most frequent cases of grass awn migration in dogs with ultrasound. *Applied Veterinary Research*, 1(3), e2022017. DOI: 10.31893/avr.2022017.

Pivtorak, Y., Semchuk, I., & Naumyk, O. (2023). Organization of rationed feeding and feeding of dogs. *Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Agricultural Sciences*, 25(98), 87–91. DOI: 10.32718/nvlvet-a9815.

Said, W. S., Stybel, V. V., Gutyj, B. V., Pryima, O. B., & Mazur, I. Y. (2020). Protein-synthesizing function and functional state of the liver of dogs at experimental toxocariasis. *Scientific Messenger of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Veterinary sciences*, 22(98), 132–137. DOI: 10.32718/nvlvet9823.

- Said, W. S., Stybel, V. V., Gutyj, B. V., Pryima, O. B., Sobol, A. G., Leskiv, K. Y., & Dytiuk, M. P. (2020). The state of the immune system of dogs in experimental toxocarasis. *Ukrainian Journal of Veterinary and Agricultural Sciences*, 3(3), 20–24. DOI: 10.32718/ujvas3-3.04.
- Said, W., Stybel, V., Gutyj, B., & Prijma, O. (2020). Antioxidant protection system of dog organism at experimental toxocarasis. *Bulletin of Poltava State Agrarian Academy*, 3, 233–240. DOI: 10.31210/visnyk2020.03.27.
- Schmidt, M., & Koch, W. (2000). *Poradnik podstawowego szkolenia psow*. Warszawa: Wydawnictwo Delta WZ.
- Semchuk, I. Ya. (2023). *Metodychni rekomendatsii dlia praktychnykh zaniat z navchalnoi dystsypliny "Hodivlia sportyvnykh, domashnykh i dykykh tvaryn" dlia studentiv II kursu bioloho-tekhnologichnoho fakultetu za osvithoiu prohramoiu "Zoofizioterapiia"*. Lviv (in Ukrainian).
- Semchuk, I., & Naumyk, O. (2023). Theoretical aspects of the organization of standard and dietary nutrition for dogs. *Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Agricultural Sciences*, 25(98), 194–199. DOI: 10.32718/nvlvet-a9831.
- Serkhovets, S., Mazur, N., & Dymchuk, A. (2020). Working qualities of search dogs of German and Belgian shepherd breeds. *Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Agricultural Sciences*, 22(93), 113–118. DOI: 10.32718/nvlvet-a9319.
- Sloboda, O. M., Naumiuk, O. S., Petryshak, R. A., & Semchuk, I. Ia. (2023). *Osoblyvosti hodivli khvorykh kotiv: navchalno-metodychni posibnyk*. Lviv (in Ukrainian).
- Sloboda, O. M., Naumiuk, O. S., Petryshak, R. A., & Semchuk, I. Ia. (2023). *Osoblyvosti hodivli sobak: navchalno-metodychni posibnyk*. Lviv (in Ukrainian).
- Sobol, O. M. (2020). *Vykorystannia riznykh typiv hodivli sobak u zviazku z yikh rozmirom ta porodnoiu nalezhnistiu. Suchasni vyklyky i aktualni problemy nauky, osvity ta vyrobnytstva: mizhhaluzevi dysputy : zb. nauk. pr.: materialy V mizh nar. nauk.-prakt. internet-konf. m. Kyiv, 3 chervnia 2020 r.* Kyiv, 301–306 (in Ukrainian).
- Stybel, V. V., Gutyj, B. V., Said, W. S., Kubiak, K., Jankowski, M., Maksymovych, I. A., Guta, Z. A., Martyshuk, T. V., & Karpovskiy, V. I. (2021). The effect of fenbendazole on the antioxidant status of dogs during experimental invasion with the pathogen toxocarasis. *Ukrainian Journal of Veterinary Sciences*, 12(2). URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Veterenarna/article/view/15141>.
- Stybel, V., Gutyj, B., Gufriy, D., Slivinska, L., Kushnir, I., Kushnir, V., Prijma, O., Said, W., & Guta, Z. (2021). The effect of fenbenzyl and fenbendazole on the morphological parameters of the blood of dogs, with experimental infestation with the pathogen Toxocarasis. *Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series: Veterinary Sciences*, 23(104), 148–155. DOI: 10.32718/nvlvet10424.
- Tsvihun, A. T., Buchkovska, V. I., & Yevstafieva, Yu. M. (2020). *Do istorii kinolohii*. *Naukovi dopovidi NUBiP Ukrainy*, 2(84). URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1021891.pdf> (in Ukrainian).
- Varkholiak, I. S., Gutyj, B. V., Gufriy, D. F., Sachuk, R. M., Mylostyvyi, R. V., Radzykhovskiy, M. L., Sedilo, H. M., & Izhboldina, O. O. (2021). The effect of the drug "Bendamine" on the clinical and morphological parameters of dogs in heart failure. *Ukrainian Journal of Veterinary and Agricultural Sciences*, 4(3), 76–83. DOI: 10.32718/ujvas4-3.13.